

اختلالات رفتاری دانش آموزان دختر مقطع راهنمایی شهر همدان و عوامل مرتبط با آن

بتول خداکرمی^۱، دکتر جواد فردمال^۲، دکتر سیده زهرا اصغری^۳، الهام زینی^۴، سیده زهرا معصومی^۵*

- ۱- مرکز تحقیقات مادر و کودک دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی همدان
- ۲- استادیار گروه آمار زیستی دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی همدان
- ۳- استادیار گروه عمومی دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی همدان
- ۴- کارشناس مامایی بیمارستان آتیه سازمان تأمین اجتماعی استان همدان
- ۵- مرکز تحقیقات مادر و کودک دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی همدان

دریافت: ۹۱/۸/۱۲، پذیرش: ۹۱/۱۲/۲۷

چکیده:

مقدمه: اختلالات رفتاری، اختلالات شایع و ناتوان کننده‌ای هستند که باعث اضمحلال شخصیت و مانع پیشرفت فرد می‌شود. هدف این مطالعه، تعیین اختلالات رفتاری در دانش آموزان دختر مقطع راهنمایی همدان و ارتباط آن با برخی عوامل است. **روش کار:** در این مطالعه مقطعی، ۴۰۰ دانش آموز بصورت نمونه‌گیری چندمرحله‌ای انتخاب شد. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه ترجمه شده وودورث و پرسشنامه اطلاعات دموگرافیک بود. اطلاعات به دست آمده با استفاده از روش‌های آماری مانند آزمون کای-دو تحلیل شد.

یافته‌ها: میانگین سنی ۱۲/۸۵ با انحراف معیار ۰/۹۴ سال بود. از افراد مورد مطالعه، ۲۶٪ هیچکدام از اختلالات را نداشتند، ۴۳/۷٪ یک الی ۴ اختلال و بقیه بیش از ۴ اختلال را نشان دادند. میزان شیوع اختلال هیجان‌پذیری ۴۹/۱٪، وسواس ۳۶/۶٪، گوشه‌گیری ۳۰/۵٪، پارانوئیدی ۳۴/۲٪، افسردگی ۴۹/۵٪، پرخاشگری ۱۸/۶٪، بی‌قراری ۱۵/۳٪ و تمایلات ضداجتماعی ۲/۴٪ برآورد شد. بین از دست دادن یک یا هر دو والدین و میزان اختلال هیجان‌پذیری در دانش آموزان ارتباط معناداری مشاهده شد ($P=0/018$). همچنین اغلب اختلالات رفتاری در دانش آموزانی که پدران بیکار یا بازنشسته و از کار افتاده داشتند و یا در افرادی که فاقد مالکیت منزل مسکونی بودند، بیشتر بود.

نتیجه‌نهایی: نتایج این مطالعه حاکی از شیوع بالای اختلالات رفتاری در بین دانش آموزان دختر جامعه مورد پژوهش است. با توجه به آثار سوء این اختلالات در روند یادگیری و ارتباطات اجتماعی دانش آموزان، توجه و تعامل بیشتر مسئولین، معلمان و والدین برای یافتن راهکارهایی به منظور پیشگیری از بروز این اختلالات را می‌طلبد.

کلید واژه‌ها: اختلالات رفتاری کودکان / دانش آموزان / وودورث

مقدمه:

ایشان به مراکز مشاوره جهت درمان اختلالات رفتاری از اهمیت شایانی برخوردار است (۳،۴).

بین ۶ تا ۱۰ درصد کودکان و نوجوانان مدرسه‌رو به مشکلات جدی و پایدار رفتاری و هیجانی مبتلا هستند (۵). در مطالعه مسعودزاده و همکاران شیوع اختلالاتی مانند بی‌قراری، گوشه‌گیری، هیجان‌پذیری و پرخاشگری در بین دختران دانش آموز شهر ساری در سال ۷۹-۸۰ را بررسی و میزان شیوع این اختلالات را نسبتاً بالا گزارش کردند (۶). مطالعه داشی‌پور و شکیباز هم نشان داد که

دانش آموز مبتلا به اختلال رفتاری به دانش‌آموزی گفته می‌شود که علی‌رغم هوش متوسط یا بالاتر، رفتار اجتماعی و عاطفی وی از نظر فراوانی، شدت، مداومت و شرایط ظهور، تفاوت معناداری با دیگر همسالان خود دارد (۱). اختلالات هیجانی در نوجوانان اشاره به مشکلات سلامت روان دارد که این اختلالات زندگی آنها را به متاثر می‌سازد (۲). با توجه به این حقیقت، غربالگری نوجوانان، یافتن عوامل مرتبط با اختلالات رفتاری و نیز معرفی

* نویسنده مسئول: سیده زهرا معصومی، گروه مامایی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی همدان (zahramid2001@yahoo.com)

آماری کلیه دانش آموزان دختر مقطع راهنمایی ناحیه ۲ شهر همدان می‌باشد. ابزار اندازه‌گیری میزان اختلالات رفتاری، پرسشنامه‌ی وودورث به همراه پرسشنامه محقق ساخته‌ی دموگرافیک بود. در این پرسشنامه، راجع به هشت خصوصیت اخلاقی شامل: هیجان‌پذیری، وسواس، گوشه‌گیری، حالت پارانوئیدی، افسردگی، پرخاشگری، بیقراری و تمایلات ضد اجتماعی پرسش شده است. پس از کسب معرفی نامه‌ی ورود به مدارس از جانب سازمان آموزش و پرورش و تهیه لیستی از کلیه‌ی مدارس ناحیه‌ی ۲ شهر همدان، یک نمونه ۴۰۰ نفری از دانش‌آموزان به روش چندمرحله‌ای از بین افراد جامعه انتخاب شدند و پرسشنامه‌ها در اختیار کلیه‌ی افراد نمونه قرار گرفت. همچنین مجریان این مطالعه در کلاس حضور داشته تا به سوالات احتمالی دانش‌آموزان پاسخ دهند. ده نفر از افراد مورد مطالعه پرسشنامه‌ها را تکمیل نکرده بودند که از مطالعه حذف شدند. به این طریق ۳۹۰ پرسشنامه جمع‌آوری شد. پرسشنامه اطلاعات دموگرافیک شامل ۹ سوال راجع به سن، پایه‌ی تحصیلی دانش‌آموز، وضعیت حیات، سن، تحصیلات و شغل والدین آنها، بُعد خانواده، وضعیت مالکیت منزل مسکونی و رسیدن به سن منارک بود. پرسشنامه خصوصیات اخلاقی وودورث شامل ۷۶ سوال بلی/خیر است هر پاسخ بلی یک نمره به حساب می‌آید و ممکن است یک جمله بر بیش از یک حالت دلالت داشته باشد. میزان هریک از اختلال رفتاری موجود در پرسشنامه وودورث با توجه به راهنمای استفاده از پرسشنامه استخراج شد. روایی پرسشنامه از طریق دریافت نظر کارشناسان بدست آمد.

برای بررسی پایایی پرسشنامه از روش آزمون-بازآزمون استفاده شد. متوسط نسبت تطابق کامل پاسخ‌ها در بین سوالات مختلف برابر ۸۳٪ بود در نهایت پس از جمع‌آوری و پالایش اطلاعات، از آزمون‌های آماری کای-دو و آزمون دقیق فیشر برای تحلیل داده‌ها استفاده شد. در این مطالعه از نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۶ استفاده شد و سطح خطای نوع اول ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

میزان شیوع برخی علایم روانی در کودکان زنجانی حدود ۲۵ درصد است (۷). براساس پژوهش‌های موجود، شیوع این اختلالات در بین کودکان و نوجوانان شهر کرمان حدود ۷۷٪ بوده که از این میزان ۳/۲٪ آن مربوط به دختران است (۸). در شهر قروه نیز، شیوع این اختلالات در اطفال ۲۰/۴٪ گزارش شده است (۹).

مشاهده شده که بین شدت موارد استرس‌زا و وقوع آن به ویژه در مواردی مثل نزاع والدین، عدم توجه و تنبیه توسط معلم، به موقع به مدرسه نرسیدن و عدم انجام تکالیف ارتباط وجود دارد (۳). این افراد آرامش خانواده و جامعه را نیز بر هم می‌زنند. درحالت عادی بسیاری از رفتارها به عنوان خصوصیات اخلاقی افراد در نظر گرفته شده و مخصوصاً در نوجوانان بدلیل مواجهه با بحران بلوغ ممکن است طبیعی فرض شده و مورد بی توجهی قرار بگیرند. سلامت روانی دانش‌آموزان یکی از محورهای مهم بهداشت روانی جامعه است و سازماندهی خدمات روانی در مدارس، راهبرد اساسی برای ارتقا سلامت روان دانش‌آموزان و در نهایت کل جامعه محسوب می‌شود.

از آنجایی که جستجوهای صورت گرفته نشان داد که در جامعه دختران مقطع راهنمایی شهر همدان مطالعه‌ای در زمینه اختلالات رفتاری صورت نگرفته است و تنها مطالعه صورت گرفته در جامعه دختران دبیرستانی این شهر می‌باشد (۱۰) و با توجه به اهمیت این موضوع در دانش‌آموزان مقطع راهنمایی، هدف این مطالعه به دست آوردن شمای کلی از وضعیت این اختلالات در این دانش‌آموزان و بررسی ارتباط برخی عوامل با این اختلالات انجام شد.

روش کار:

این مطالعه مقطعی-تحلیلی با هدف شناسایی اختلالات رفتاری در دانش‌آموزان و عوامل مرتبط با آن انجام شد. در این تحقیق منظور از اختلالات رفتاری، خصوصیات اخلاقی و رفتارهای پایدار نفسانی و ارادی هستند که افراد در زندگی روزمره و در موقعیتهای مختلف از خود بروز می‌دهند. در مطالعه حاضر جامعه

نتایج:

معنی‌داری نشان نداد (جدول ۲). نتایج این مطالعه همچنین نشان داد که شیوع اختلالات رفتاری در دانش‌آموزانی که در منازل استیجاری زندگی می‌کنند بیشتر از دانش‌آموزانی است که در منزل مسکونی شخصی زندگی می‌کنند. هرچند فقط ارتباط وسواس با نوع مالکیت منزل ارتباط معناداری داشت ($P=0/01$) (جدول ۲). دانش‌آموزانی که پدر خویش را از دست دادند، اختلالات رفتاری را بیشتر از سایرین دارا بودند و نیز بین از دست دادن یک یا هر دو والدین و میزان اختلال هیجان‌پذیری در دانش‌آموزان ارتباط معناداری مشاهده شد. ($P=0/018$) (جدول ۲).

بحث:

نتایج این مطالعه بیانگر آن است که افسردگی بالاترین شیوع ($49/5\%$) را در بین اختلالات مختلف دارا بوده است. نتایج مطالعات نریمانی و باقری‌زاده نیز موید این مطلب بود که افسردگی و اضطراب از شیوع بالایی در بین دانش‌آموزان برخوردار بوده است (۱۱). مطالعه‌ی نریمانی و همکاران و مطالعه‌ی احدی نیز نشان دادند که بین از دست دادن پدر و بروز اختلالات رفتاری فرزندان رابطه وجود داشته است (۱۲، ۱۳). در پژوهش حاضر نیز دانش‌آموزانی که پدر یا مادر و یا هر دو والدین خویش را از دست داده بودند اختلالات رفتاری را بیشتر از سایرین بروز دادند که این امر می‌تواند نشانگر نقش موثر خلاء عاطفی ناشی از فوت والدین در بروز مشکلات رفتاری آنان باشد.

در پژوهش مومنی و دلور مشخص شد سطح تحصیلات مادران دانش‌آموزان دارای اختلال رفتاری پائین‌تر از سطح تحصیلات مادران دانش‌آموزان عادی بوده است (۱۴). در مطالعه‌ی باقری‌زاده نیز مشاهده شد که شیوع اختلالات در دانش‌آموزانی که والدین بی‌سواد و کم‌سواد داشتند بیشتر از سایر دانش‌آموزانی بود که والدین آنها با سواد بودند (۱۵). در مطالعه حاضر نیز رابطه‌ی بین میزان تحصیلات والدین و بروز تمایلات ضد اجتماعی معنی‌دار بود ($P=0/050$).

برخی مطالعات وجود رابطه بین اختلالات رفتاری و

میانگین (انحراف معیار) سنی دانش‌آموزان در مطالعه حاضر $12/85$ ($0/94$) و حدود سنی آنان از ۱۱ تا ۱۵ ساله بود. نتایج این مطالعه نشان داد که افسردگی ($49/5$) درصد) و هیجان‌پذیری ($49/1$ درصد)، مهمترین مشکلات رفتاری در افراد مورد پژوهش است و بی‌قراری و تمایلات ضد اجتماعی کمترین شیوع (به ترتیب $15/3$ و $2/4$ درصد) را در بین این افراد داراست (جدول ۱).

جدول ۱: توزیع فراوانی هر یک از اختلالات رفتاری

اختلال رفتاری	تعداد افراد	درصد افراد دارای اختلال
افسردگی	۱۸۸	۴۹/۵
هیجان‌پذیری	۱۸۷	۴۹/۱
وسواس	۱۳۸	۳۶/۶
پارانوییدی	۱۲۹	۴۳/۲
گوشه‌گیری	۱۱۵	۳۰/۵
پرخاشگری	۷۱	۱۸/۶
بی‌قراری	۵۹	۱۵/۳
تمایلات ضد اجتماعی	۹	۲/۴

مقایسه میانگین سنی افراد در گروه دانش‌آموزان دارای هریک از اختلالات رفتاری و فاقد آن نشان داد که برای هر ۸ اختلال رفتاری مورد مطالعه، میانگین سنی دانش‌آموزان فاقد هریک از اختلالات از میانگین سنی افراد دارای آن اختلال کمتر است (جدول ۲). به‌گونه‌ای که بین سن بالاتر دانش‌آموز در مقطع راهنمایی و بروز وسواس ($P=0/002$)، افسردگی ($P=0/037$)، پرخاشگری ($P=0/001$)، گوشه‌گیری ($P<0/001$)، تمایلات ضد اجتماعی ($P=0/04$) و بی‌قراری ($P<0/001$) ارتباط معناداری وجود داشت (جدول ۲).

مطالعه حاضر رابطه معنی‌داری را به لحاظ آماری بین سن مادر و وضعیت بروز هریک از اختلالات فوق نشان نداد. با این وجود میانگین سنی مادران دانش‌آموزان دارای هریک از اختلالات رفتاری هیجان‌پذیری، گوشه‌گیری، پارانوییدی، وسواس، افسردگی و تمایلات ضد اجتماعی بیشتر از میانگین سنی مادران دانش‌آموزان فاقد این اختلالات بود (جدول ۲). اختلالات رفتاری در دانش‌آموزان با میزان تحصیلات والدین، شغل پدر و تعداد فرزندان ارتباط

2. Heidari F. [Normalization of woodvorth test to study disorders in teenager between 12-17year in Tehran availablfrom: <http://www.internationalcouncelin psychology conference.org>. (Persian)
3. Jafari F. [Stresor in adolescence in Kermanshah city]. Behnod J 2003; 8(1):35-42.(Persian).
4. Yazdanparast A, Hemmatzadeh M, [The epidemiology of social behavioral disorders in male teenagers between 13-18 in Booshehr]. Jonub Med 2006; 9(1):77 (Persian).
5. Halahan DP, Kaufmann JM. The Educational Children on the Basis Special Teaching & Training. 1ed ed. Tehran: Roshd, 1992.(Persian)
6. Hosseini H, Mosavi E and Reza- Zadeh H. Assessment of mental health in student of junior high school in the city of Sari, Iran. Quar J Fundament Mental Health 2003; 6(19&20): 92-9 (Persian).
7. Shakibaz M, Dashi-Poor A, Izadi F. [The study of the frequency of signs of psychic disorders in zahedan center in one day board- House]. Zahedan Univ Med Sci 2003: 32. (Persian)
8. Ghafarnejad A. [The prevalent disorders in childhood adolescence period]. 1st international thesis psychotherapy in child and adolescents. Kerman, 2003. (Persian)
9. Moghadam M, yasami M, Binna MA, Abdolmalekiyazdi SA. [The Epidemiological study of behavioral kif, disorders in the primary school students in Ghorveh]. S J Kurdistan M S Univ 2002; 7(1) (Persian)
10. Sadeghian E, Moghadarikoosha M, Gorji S. [The study of Mental Health Status in High School Female Students in Hamadan City]. SJ Hamadan Univ Med Sci 2010; 17(3)39-45. (Persian)
11. Narimani M. [Detect of behavioral problems in students and their relation to familial variables]. The 5th seminar of psychiatric health and behavioral disorders in children and adolesseents. Zanjan Medical Science University 2003. (Persian)
12. Narimani M, Sadeghi SD. [Psychological condition of students of atherless families]. Biological sciences J 2008; 3(5):537-42.
13. Ahadi H. [Behavioral disorders in guidance school teenager between 13-16 in Shahrebabak]. MSc thesis, Allameh Tabatabai University, 1996. (Persian)
14. Momenikh Delavar A. [The study of socio-cultural factors which are effective on behavioral disorders in adolescents in Kermanshah, resurch articl].1995. (Persian)
15. Bagheri-zadeh G. [The study of frequency of behavioral disorders in primary school students in Eilam]. 5th Seminar of psychiatric health and

جمعیت و کاهش میزان تحصیلات، میزان شیوع اختلالات رفتاری افزایش یافته است (۱۵).

در ارتباط با رابطه سن مادر با بروز مشکلات رفتاری مشاهده شد که میانگین سنی مادران دانش‌آموزان با هریک از اختلالات گوشه‌گیری، هیجان‌پذیری، وسواس، افسردگی، افکار پارانوئیدی و تمایلات ضد اجتماعی بیشتر از میانگین سنی مادران دانش‌آموزانی بوده است که فاقد این اختلالات رفتاری بودند. همچنین دانش‌آموزانی که در سن بیشتری داشتند، بیشتر از سایرین به اختلالات رفتاری مبتلا بودند. این موضوع ممکن است بدین جهت باشد که دانش‌آموزان با سن بالاتر به جهت قرابت سنی بیشتر با سن بلوغ و قرار داشتن در آستانه تعویض مقطع به دبیرستان، بیشتر از دیگر دانش‌آموزان در معرض بروز اختلالات رفتاری قرار داشته باشند.

نتیجه نهایی:

طبق نتایج مطالعه حاضر، میزان اختلالات رفتاری در دانش‌آموزان مقطع راهنمایی ناحیه ۲ شهر همدان بالا بود و با توجه به آثار منفی که این اختلالات در روند یادگیری دانش‌آموزان، لزوم توجه هرچه بیشتر مسئولین، معلمان و والدین برای شناسایی عوامل مساعد کننده و یافتن راهکارهایی مناسب جهت پیشگیری از بروز این اختلالات را بیشتر نمایان می‌سازد. بنظر می‌رسد عدم هماهنگی بین رشد جمعیت و امکانات مختلف رفاهی اعم از درآمد، محل سکونت و داشتن شغل مناسب بی‌تاثیر بر بروز این اختلالات نباشند.

سپاسگزاری:

از معاونت محترم پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی همدان، اعضای محترم کمیته پژوهشی دانشجویان، مدیریت محترم سازمان آموزش و پرورش و کلیه مدیران و معاونین و معلمان مدرسی که ما را در اجرای این طرح یاری نمودند کمال تشکر و سپاس‌گذاری را داریم.

منابع:

1. Gifer SB. [The summary or behavioral sciences. Psychiatry]. 1st ed. Vol 1. Tehran: Arjmand 2003. (Persian).

Original Article

Behavioral Disorders among Students of Girl's Guidance Schools of Hamadan City and Affecting Factors

B. Khodakarami, M.Sc.¹; J. Faradmal, Ph.D.²; S.Z. Asghari, Ph.D.³; E. Zaini, B.Sc.⁴
S.Z. Masoumi , M.Sc.^{5*}

1- Academic Member, Department of Midwifery , School of Nursing & Midwifery
Hamadan University of Medical Sciences& Health Services, Hamadan, Iran

2- Assistant Professor, Department of Biosatatic & Epidemiology, School of Health
Hamadan University of Medical Sciences& Health Services, Hamadan, Iran.

3- Assistant Professor, Department of General, School of Medicine
Hamadan University of Medical Sciences& Health Services, Hamadan, Iran.

4- B.Sc. in Midwifery , Atieh Hospital

5- Research Center for Child & Maternity Care (RCCMC)

Hamadan University of Medical Sciences& Health Services, Hamadan, Iran

Received: 2.7.2012

Accepted: 17.3.2013

Abstract

Background: Behavioral disorders are some common disabling disorders which destroy cause depersonalization and prevent him from progress. The purpose of this study was to find the prevalence of behavioral disorders among students of girl's guidance schools and its relationship with some factors.

Methods: In this cross-sectional study, based on Multi-Stage Cluster Sampling, 400 students were selected from Hamedan city. Data gathering devices were Woodworth questionnaire standardized based on Iranian norms and demographic questionnaire. The gathered data was analyzed by statistical methods like chi-square test.

Results: The average age of students was 12.85T 0.94 years. Among the subjects of study 26% didn't show any behavioral disorder while 43/7% had 1 to 4 cases of behavioral disorders and the rest showed more than 4 cases of behavioral disorders. The prevalence of different behavioral disorders was estimated as follows: excitability 49.1%, obsession 36.6%, sarcasm 30/5%, paranoia 34.2%, depression 49.5%, aggression 18.6%, unstability 15.3% and antisocial inclinations 2.4%. A meaningful relationship was found between losing one or both parents and the incidence of excitability ($p=0.018$). Also the prevalence of most of the behavioral disorders among the students whose fathers were unemployed, retired or disabled and those, whose families didn't own a house, was more than the other students.

Conclusion: Based on this study, behavioral disorders were highly prevalent in the studied subjects. Because of the bad effects of behavioral disorders on the process of learning and social communications, it is needed for responsible ones, teachers and parents to have a good interaction with each other to find the best way to prevent from the incidence of behavioral disorders.

Keywords: Child Behavioral Disorders / Hamadan / Students / Woodworth

* Corresponding Author : S.Z.Masoumi, Department of Midwifery, Research Center for Child & Maternity Care (RCCMC),
Hamadan University of Medical Sciences, Hamadan, Iran (zahramic2001@yahoo.com)